

ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਭਰਾਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ

ਸੰਪਾਦਕ
ਡਾ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਥਾਪਰ

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ
ਦਿੱਲੀ

International Publisher for the publication
of Indian and Foreign Books

Representative Offices :

Minnie Grewal, 5 Sylvid Court, Loretto, ONT. LOG. CANADA

Balbir Kaur Sanghera, 1266 Roper Dr. Milton ONT. L9T 6E6 CANADA

Ajaib Singh Chatha, 45 Ray Lawson Blvd. Brampton. ON. L6Y 3L4 CANADA

ISBN : 81-87654-03-1

Punjabi Da Bharatri Bhashavan Naal Sambandh

Edited by

Dr. Prithvi Raj Thappar

2018

Publication :

Manpreet Parkashan

16/16 Ist Floor, Geeta Colony, Delhi-31

Mobile : 93122 71252, E-mail : manpreet1948@gmail.com

Type Setting :

Mantej Graphics, Amritsar, Mob : 98781-77812

Printer : Balaji Offset, Delhi

Rs. : 590/-

All rights reserved

This book is sold subject to the condition that it shall not, by way of trade or otherwise, be lent, resold, hired out, or otherwise circulated without the publisher's prior written consent in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser and without limiting the rights under copyright reserved above, no part of this publication may be reproduced, stored in or introduced into a retrieval system, or transmitted in any form or by any means (electronic, mechanical, photo copying, recording or otherwise), without the prior written permission of both the copyright owner and the publisher of this book.

ਤਤਕਰਾ

- ਭੂਮਿਕਾ -ਡਾ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਬਾਪਰ 11
- 1. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਮੰਟੋ ਤੇ ਬੇਦੀ : ਸਾਡੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਅਣਧਾਰੇ ਗੁਰੂ 17
-ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ
- 2. ਮੱਧਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ 24
ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫ਼ਾਰਸੀ-ਉਰਦੂ ਸਰੋਤ
-ਡਾ. ਧਰਮ ਸਿੰਘ
- 3. ਫ਼ਾਰਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸੂਫੀਆਨਾ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ 32
ਸਾਂਝੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ
-ਡਾ. ਰੁਬੀਨਾ ਸ਼ਬਨਮ
- 4. ਫ਼ਾਰਸੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ 43
-ਡਾ. ਮੁਹੰਮਦ ਜਮੀਲ
- 5. ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤਾ 47
-ਮੁਹੰਮਦ ਇਰਫ਼ਾਨ ਮਲਿਕ
- 6. ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਅਨਿੱਖੜਵੇਂ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸਰੋਕਾਰ 51
-ਡਾ. ਮਨੀਸ਼ਾ ਬੱਤਰਾ
- 7. ਉਰਦੂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਿਚ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਤੇ ਵਖਰੇਵੇਂ 58
-ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੀਰ
- 8. ਉਰਦੂ-ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੀ ਸਮਝ :ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਰਵੇਖਣ 65
-ਨਮਿਤਾ ਰਾਕੇਸ਼
- 9. ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ ਦਾ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ 70
-ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ

10. ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਰਦੂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਨ
-ਡਾ. ਰੁਪਿੰਦਰਜੀਤ ਗਿੱਲ 80
11. ਉਰਦੂ-ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ—ਇਕ ਅਨੁਭਵ
-ਰਤਨ ਸਿੰਘ 90
12. ਪੰਜਾਬੀ ਧਰਾਤਲ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ
ਮੰਟੋ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ : ਇਕ ਅਧਿਐਨ
-ਡਾ. ਕਰਾਂਤੀਪਾਲ 93
13. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ
-ਸਿਧਾਰਥ ਸੁਦੀਪ 97
14. ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰੁਝਾਨ
-ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ 'ਆਸਟ' (ਡਾ.) 104
- ✓ 15. ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸੰਵਾਦਿਕਤਾ
-ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ 114
16. 'ਜਾਪੁ' ਸਾਹਿਬ ਬਾਣੀ : ਭਾਸ਼ਾਈ ਸ਼ੈਲੀ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਿਐਨ
-ਡਾ. ਅਮੀਰ ਕੌਰ 121
17. 'ਖਦੰਗੇ ਨਾਜ਼' ਤੇ 'ਪਾਣੀ ਮੈਲਾ ਮਿੱਟੀ ਗੋਰੀ' : ਇਕ ਅਧਿਐਨ ਯਾਤਰਾ
-ਡਾ. ਪ੍ਰਿਆ ਸ਼ਰਮਾ 135
18. ਉਰਦੂ-ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸੰਗ ਸੂਫੀਆਨਾ ਰੰਗ
-ਯਸ਼ਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ 142
19. ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਦੌਰ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ
ਅਹਿਮੀਅਤ ਤੇ ਮਸਲੇ
-ਡਾ. ਰਾਜਵੰਤ ਕੌਰ ਪੰਜਾਬੀ 147
20. ਚੜ੍ਹਦੇ-ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਾਂਝ
-ਡਾ. ਕਮਲਜੀਤ ਕੌਰ 156
21. ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਾਂਝ
-ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿੰਦਰਾ 162

22. ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਖਿੰਡੀ ਹੋਈ ਕਲਾਤਮਿਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾ -ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇਜ	169
23. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਨਾਲ ਇਕਰੂਪਤਾ -ਡਾ. ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ	172
24 ਉਰਦੂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਉੱਪਰ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ -ਡਾ. ਨੀਰੂ ਰਾਣਾ	179
25. ਉਰਦੂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇਕ ਤਹਿਜੀਬੀ ਤੇ ਲਿਸ਼ਾਨੀਅਤੀ ਅਧਿਐਨ -ਨਦੀਮ ਅਹਿਮਦ ਨਦੀਮ	184
26. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਤਹਿਜੀਬ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ -ਫੈਆਜ਼ ਆਲਮ	195
27. ਉਰਦੂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਦਾ ਸਫਰ -ਰਾਜੀਵ ਸੇਠ	203
28. ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਗਜ਼ਲ -ਸੀਮਾਬ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੀ	209
29. ਪੰਜਾਬੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸਾਂਝ -ਡਾ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਬਾਪਰ	215
• ਰਿਪੋਰਟ	221

ਪੰਜਾਬੀ ਸਵੈਜੀਵਨੀਆਂ :

ਸਾਹਿਤਕ ਮੁਲਾਂਕਣ

ਸੰਪਾਦਕ

ਬਲਬੀਰ ਮਾਧੋਪੁਰੀ

ਨਵਯੁਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼

PUNJABI SWAJEEVNIAN : SAHITAK MULANKANAN
Edited by BALBIR MADHOPURI
RZA-44A, Mahavir Vihar, Palam
New Delhi-110045, Mobi. - 9350548100
e-mail: bmadhopuri@yahoo.in
website: balbirmadhopuri.in

NAVYUG PUBLISHERS
K-24, Hauz Khas, New Delhi-110 016
Email: navyugpublishers@gmail.com

All rights reserved. No part of this Publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means without prior permission in writing from both the Author and Publisher.

© ਸੰਪਾਦਕ

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ : 2019

ISBN-978-81-7599-376-1

ਸਰਵਰਕ : ਦੇਵ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨਵਯੁਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼
K-24, ਹੌਜ਼ ਖ਼ਾਸ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-110016
ਫ਼ੋਨ : 26802488, 26518248

ਟਾਈਪ ਸੈਟਿੰਗ : ਜਨਤਕ ਪ੍ਰੈੱਸ
ਪਲੱਈਅਰ ਗਾਰਡਨ ਮਾਰਕੀਟ, ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ,
ਦਿੱਲੀ-110 006

ਛਾਪਕ : ਪ੍ਰਿੰਟ ਟੈਕ
ਦਰਿਆ ਗੰਜ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-110 002

ਮੁੱਲ : 300 ਰੁਪਏ

ਤਤਕਰਾ

1. ਕਿਸ ਪਹਿ ਖੋਲਉ ਗੰਠੜੀ : ਇਕ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪੜ੍ਹਤ 9
- ਡਾ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ
2. ਰਸੀਦੀ ਟਿਕਟ : ਲੇਖਕ ਆਪੇ ਦੀ ਹੱਠੀ ਪਰਿਕਰਮਾ 20
- ਡਾ. ਧਨਵੰਤ ਕੌਰ
3. ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਦਾ ਵਿਧੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ - ਡਾ. ਵਨੀਤਾ 37
4. ਪਗਡੰਡੀਆਂ : ਇਸਤਰੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਗੌਰਵ ਗਾਥਾ 47
- ਡਾ. ਧਰਮ ਸਿੰਘ
5. ਛਾਂਗਿਆ ਰੁੱਖ : ਸਮਾਜ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤਕ ਬਿਰਤਾਂਤ 55
- ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ
6. ਮਲ੍ਹੇ-ਭਾੜੀਆਂ : ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਅਣਖੀ - ਡਾ. ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ 67
7. ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੀ ਇਬਾਰਤ : ਨਵਾਂ ਮੋਤ ਮੁੜਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ 76
- ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿੰਦਰਾ
8. ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ 85
- ਡਾ. ਅਮੀਆ ਕੁੰਵਰ
9. ਵਹੀਖਾਤਾ : ਦਮਿਤ ਸਵੈ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ - ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ 109
10. ਜ਼ਲਾਲਤ : ਸਰੂਪ ਸਿਆਲਵੀ - ਡਾ. ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ 120
11. ਦਾਸਤਾਨ : ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿਲ ਦੀ - ਡਾ. ਭੀਮ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ 129
12. ਬਿਨ ਮਾਂਗੇ ਮੋਤੀ ਮਿਲੇ : ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ 137
- ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ
13. ਰੰਗਾਰੰਗ : ਪਹਿਲਵਾਨ ਤੇ ਰਚੇਤਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ
- ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿਵੀਆ 152

ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ
ਸਿਮਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥ

ਸੰਪਾਦਕ
ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

©

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ
(1961 ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਐਕਟ ਨੰ.35 ਤਹਿਤ ਸਥਾਪਿਤ)

DR. SUTINDER SINGH NOOR SIMARTI GRANTH (*Punjabi*)

Editor

DR. AMARJIT KAUR

Professor, Department of Development of Punjabi Language
Punjabi University, Patiala.

ISBN 978-81-302-0212-9

2019

ਕਾਪੀਆਂ : 250

ਕੀਮਤ : 750/- ਰੁਪਏ

ਲੇਜ਼ਰ ਟਾਈਪ ਸੈਟਿੰਗ : ਗੋਅਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸਰਜ਼, ਪਟਿਆਲਾ

ਡਾ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿੰਡਰ, ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ
ਅਤੇ ਪਰਲ ਬੁੱਕਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟਡ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਛਪੀ

ਤਤਕਰਾ

ਦੇ ਸ਼ਬਦ	ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਡਾ.) ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ	(vii)
ਵਿਭਾਗੀ ਸ਼ਬਦ	ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ ਮੁਖੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ	(ix)
ਸੰਪਾਦਕੀ	ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ (ਡਾ.) ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ	(xi)
ਜੀਵਨ-ਦਰਪਣ :	ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ	(xiii)

ਸੰਦੇਸ਼

1.	ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਆਜੀਵਨ ਫੈਲੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ।	(ixx)
2.	ਡਾ. ਐਸ.ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।	(xxi)
3.	ਡਾ. ਦੀਪਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਸੈਂਟਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ।	(xxiii)
4.	ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਲਬੀਰ ਕੌਰ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ।	(xxiv)
5.	ਡਾ. ਕਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ।	(xxvii)

(ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ)

ਸਿਮਰਤੀਆਂ

1.	ਨੂਰ ਦੀ ਵਿਦਾ 'ਤੇ	ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ (ਡਾ.)	3
2.	ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ, ਮੇਰਾ ਸਹਿਯੋਗੀ : ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ	ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)	10
3.	ਆਲਮੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦਾ : ਡਾ. ਨੂਰ	ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)	14
4.	ਮੇਰੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਪਲ : ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ	ਐਸ. ਬਲਵੰਤ	18
5.	ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ	ਸੁਰਜੀਤ ਹਾਂਸ (ਡਾ.)	24
6.	ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਚੌਮੁੱਖੀਆ ਚਿਰਾਗ ਸੀ ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ	ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਡਾ.)	26
7.	ਮਾਣਯੋਗ ਫੱਕਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰ	ਸੀ.ਆਰ.ਮੋਦਗਿੱਲ	30
8.	ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਨੂਰ ਦੀ ਪਛਾਣ	ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ (ਡਾ.)	32
9.	ਨੂਰ ਦੇ ਨਕਸ਼	ਲਖਵਿੰਦਰ ਜੌਹਲ (ਡਾ.)	35
10.	ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਖਾਣ	ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ (ਡਾ.)	37
11.	ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ : ਗਿਆਨ ਦਾ ਨੂਰ	ਰਾਜਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਰਾਤ (ਡਾ.)	41
12.	ਮੇਰੇ ਚੇਤੇ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਦਾ ਬਿੰਬ	ਅਮੀਆ ਕੁੰਵਰ (ਡਾ.)	46
13.	ਵੇਖਿਆ ਜਾਚਿਆ : ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ	ਇਕਬਾਲ ਸੌਦ (ਡਾ.)	49
14.	ਨੂਰ ਸਾਹਿਬ	ਤਰਸੇਮ	52
15.	ਮੇਰੇ ਲਿਖਤ ਗੁਰੂ : ਡਾ. ਨੂਰ	ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ	60

(ਭਾਗ ਦੂਜਾ)

ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ : ਸਾਹਿਤ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾ

1.	ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕਤਾ	ਗੁਰਭਗਤ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)	65
2.	ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ	ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ (ਡਾ.)	68
3.	ਨੂਰ ਕਾਵਿ : ਜਲਾਵਤਨਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ	ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ (ਡਾ.)	72
4.	ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਆਲੋਚਨਾ ਨੂੰ ਦੇਣ	ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ (ਡਾ.)	82
5.	ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਆਲੋਚਨਾ	ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਕਾਂਗ (ਡਾ.)	93
6.	ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਰੂਪ	ਗੁਰਨਾਇਬ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)	97
7.	ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਪਿਆਰ ਤੇ ਕਿਤਾਬ'	ਵਨੀਤਾ (ਡਾ.)	103
8.	ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ	ਵਨੀਤਾ (ਡਾ.)	109
9.	ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਰੋਹ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ: ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਦੀ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਬਿਰਖ ਨਿਪੱਤਰੇ	ਯੋਗਰਾਜ (ਡਾ.)	120
10.	ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਦਾ ਗਜ਼ਲ ਚਿੰਤਨ : ਇਕ ਸੰਵਾਦ	ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ (ਡਾ.)	125
11.	ਮੌਲਸਰੀ : ਪਾਠਕੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ (ਡਾ.)	133
12.	ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਦੀ ਗਲਪ ਆਲੋਚਨਾ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ	ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)	139
13.	ਅਖੀਰਲੇ ਟੰਬੇ ਤੇ ਖਲੋਤਾ ਵੀ ਉਹ ਸਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਰਿਹੈ	ਸਰਨਜੀਤ ਕੌਰ (ਡਾ.)	147
14.	ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਰਚਿਤ ਪਿਆਰ ਕਾਵਿ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ	ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ (ਡਾ.)	151
15.	ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ	ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ	160

(ਭਾਗ ਤੀਜਾ)

ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਰਚਨਾਵਾਂ

1.	ਮੁੱਢਲਾ ਦੌਰ	171
2.	ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਭੂਤਵਾਤਾ	175
3.	ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ	181
4.	ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਨੇੜ-ਤੇੜ	189
5.	ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ	215
6.	ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਖਦਸ਼ੇ	217
7.	ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ	220
8.	ਨੋਬਲ ਲੇਖਕ ਗੁੰਟਰ ਗਰਾਸ	223
9.	'ਲਾਜਵੰਤੀ' ਵਾਲਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ	226
10.	ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਦੇ ਨਾਟਕ	229
11.	ਨਾਟਕ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਾਪਸੀ	232
12.	ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਦਾ 'ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ਲਾ'	235
13.	ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ	238
14.	ਬਾਕੀ ਪੱਛਮ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਨਿਖੇੜ	241
15.	ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਕਵਿਤਾਵਾਂ	245

ਪੁਛਾ ਮਗਰਮੱਛ

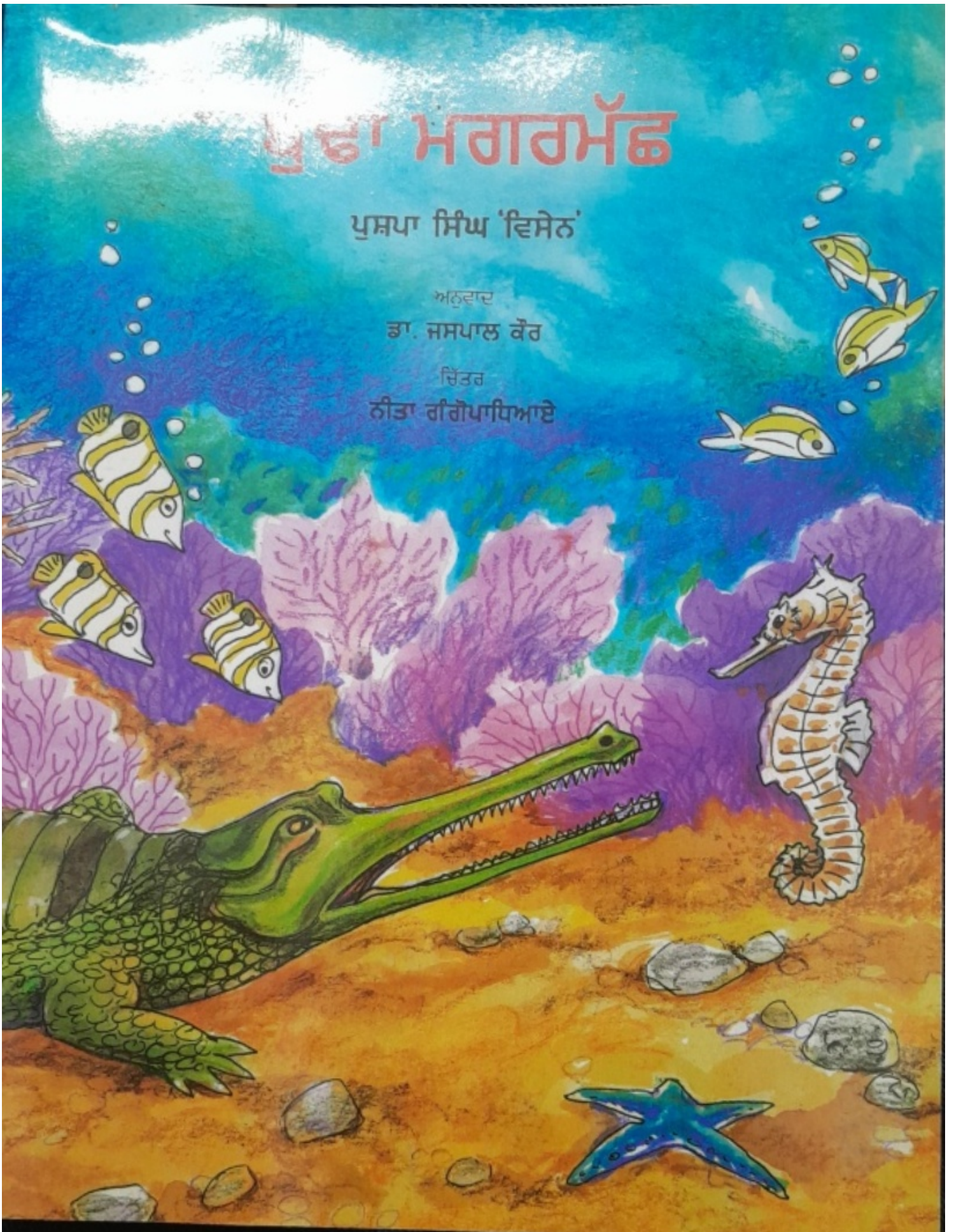
ਪੁਸ਼ਪਾ ਸਿੰਘ 'ਵਿਸੇਨ'

ਅਨੁਵਾਦ

ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ

ਚਿੱਤਰ

ਨੀਤਾ ਰੀਗੋਪਾਧਿਆਏ

ISBN 978-81-237-8752-7

2019 (ਸ਼ੱਕ ਸੰਮਤ 1940)

ਮੂਲ ਹਿੰਦੀ © ਪੁਸ਼ਪਾ ਸਿੰਘ 'ਵਿਸ਼ੇਨ'

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ © ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁੱਕ ਟਰਸਟ, ਇੰਡੀਆ

Budha Ghadiyal (*Original Hindi*)

Buddha Magarmachh (*Punjabi Translation*)

ਮੁੱਲ : 40.00

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁੱਕ ਟਰਸਟ, ਇੰਡੀਆ, ਨਹਿਰੂ ਭਵਨ,

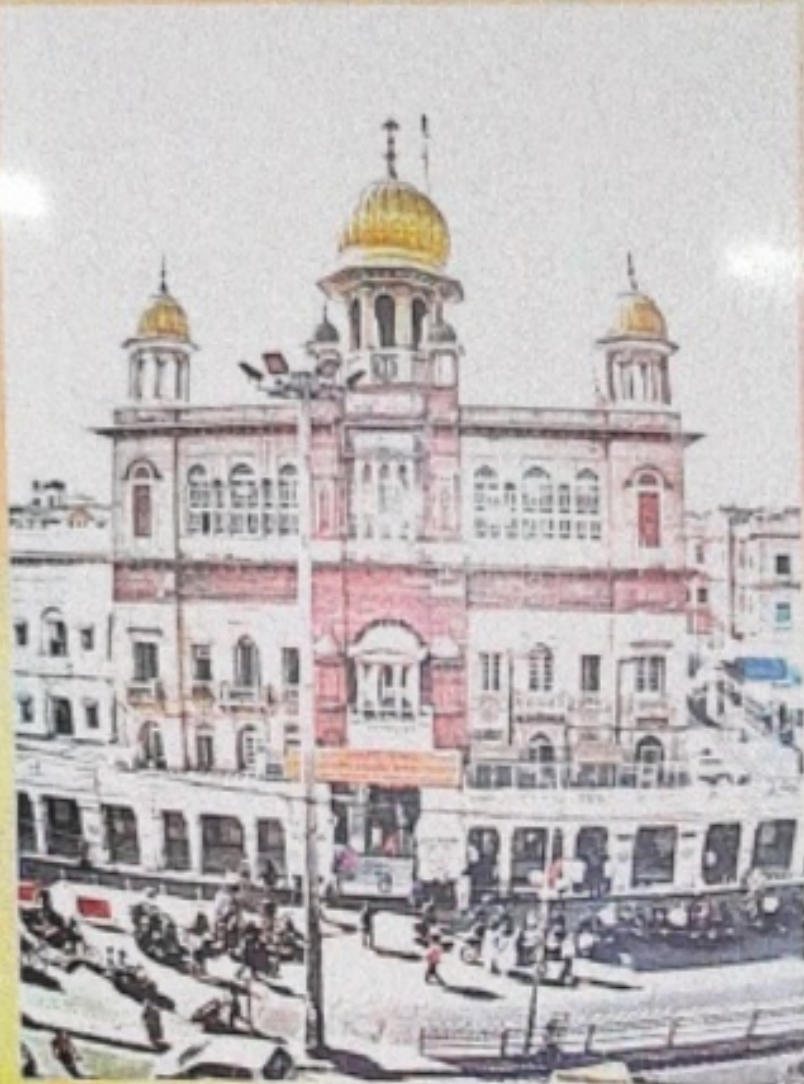
5 ਇੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-II, ਵਸੰਤ ਕੁੰਜ,

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-110070 ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ।

website: www.nbtindia.gov.in

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ

ਸ਼ਹਾਦਤ ਅਤੇ ਰਚਨਾ

ਸੰਪਾਦਕ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਲਦੀਪ ਕੌਰ ਪਾਹਵਾ

Q6441xKQ1 153R1 (ARTS)

AL 1666035

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ : ਸ਼ਹਾਦਤ ਅਤੇ ਰਚਨਾ

International Publisher for the publication
of Indian and Foreign Books

Representative Offices :

Minnie Grewal, 5 Sylvid Court, Loretto, ONT. L0G. CANADA
Balbir Kaur Sanghera, 1286 Roper Dr. Milton ONT. L9T 6G6 CANADA

ISBN : 81-87654-92-9

Guru Tegh Bahadur : Shahadat Ate Rachna

Edited by

Dr. Jaswinder Singh (Principal)

Mob : 99997-97188

Dr. Kuldeep Kaur Pahwa ©

Mob : 98104-06969

16,66035

2021

Publication :

Manpreet Parkashan

16/16 1st Floor, Geeta Colony, Delhi-31

Mobile : 93122 71252, E-mail : manpreet1948@gmail.com

Q8441xk21

153R1

Printer : Balaji Offset, Delhi

Rs. : 440/-

All rights reserved

This book is sold subject to the condition that it shall not, by way of trade or otherwise, be lent, resold, hired out, or otherwise circulated without the publisher's prior written consent in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser and without limiting the rights under copyright reserved above, no part of this publication may be reproduced, stored in or introduced into a retrieval system, or transmitted in any form or by any means (electronic, mechanical, photo copying, recording or otherwise), without the prior written permission of both the copyright owner and the publisher of this book.

ਤਤਕਰਾ

- Foweword 9
-Tarlochan Singh
- ਸੰਪਾਦਕੀ -ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ 11
- Guru Tegh Bahadur Ji : 21 4
 The Saviour of Humanity
-Tarlochan Singh
- ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ : 27
 ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਦਰਭ
-ਡਾ. ਧਰਮ ਸਿੰਘ
- ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਬਾਣੀ : 34
 ਪ੍ਰਵਚਨ, ਪਾਠ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ
-ਡਾ. ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ
- The Martyrdom of Guru Tegh Bahadur : 43
 A Journey from Ikonkar to Nirbhau and Nirvair
-Dr. Jaswinder Singh
- ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ 51
-ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ
- ✓ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ : ਮਾਇਆ ਦਾ ਸੰਕਲਪ 61
-ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ
- ਮਹਾਂਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ 70
 “ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ” ਵਿਚ
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਵਰਣਨ
-ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਸਾਹੂ

B.A./B.Com Semester-III/IV PUNJABI-2A

MODERN INDIAN LANGUAGE (CORE MIL)
Medieval Narrative Poetry, Auto-biography
and Functional Punjabi

Choice Based Credit System (C.B.C.S)

STUDY MATERIAL
(LESSON NO.1)

Editor :-

Amarjeet Kaur (Dr.)
Associate Professor,
Shri Guru Tegh Bahadur
Khalsa College, University of
Delhi, Delhi-110007

Co-Editor :-

Kawaljeet Kaur (Dr.)
Research Scholar,
University of Delhi, Delhi-
110007

Author :-

Jaspal kaur (Dr.)
Former Head,
Department of Punjabi,
University of Delhi,
Delhi-110007

SCHOOL OF OPEN LEARNING

(Campus of Open Learning)

5, Cavalry Lines, University of Delhi, Delhi-110007

**Medieval Narrative Poetry, Auto-biography
and Functional Punjabi
(Core MIL-2A)**

1. ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਡਾ.), 2015, ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਕਾਵਿ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਦਿੱਲੀ.
 - 1.1 ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਕਾਵਿ ਰੂਪਾਕਾਰ
 - 1.2 ਕਿੱਸਾ ਤੇ ਵਾਰ-ਕਾਵਿ ਵਿਚਲਾ ਅੰਤਰ
 - 1.3 ਵਾਰ ਤੇ ਜੰਗਨਾਮਾ ਵਿਚਲਾ ਅੰਤਰ
 - 1.4 ਸਮਾਜ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪੱਖ
 - 1.5 ਕਲਾਤਮਕ ਪੱਖ
 - 1.6 ਮੱਧਕਾਲੀਨਤਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ
 - 1.7 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
2. ਬਚਿੰਤ ਕੌਰ, 2009, ਪਗਡੰਡੀਆਂ, ਨਵਯੁਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ.
 - 2.1 ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਤੱਤ
 - 2.2 ਜੀਵਨੀ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਵਿਚਲਾ ਅੰਤਰ
 - 2.3 ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ
 - 2.4 ਦਲਿਤ ਚੇਤਨਾ
 - 2.5 ਨਾਰੀ-ਸੰਵੇਦਨਾ
 - 2.6 ਕਲਾਤਮਕ ਜੁਗਤਾਂ
 - 2.7 ਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ੈਲੀ
 - 2.8 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
3. ਵਿਹਾਰਕ ਪੰਜਾਬੀ
 - 3.1 ਕਾਰਕ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ
 - 3.2 ਸਬਦ ਸ਼ਕਤੀਆਂ : ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਕਿਸਮਾਂ
 - 3.3 ਅਣਡਿੱਠਾ ਪੈਰੂਾ
 - 3.4 ਸਵਰ ਤੇ ਵਿਅੰਜਨ ਧੁਨੀਆਂ

B.A./B.Com Semester-III/IV PUNJABI-2A

MODERN INDIAN LANGUAGE (CORE MIL)
Medieval Narrative Poetry, Auto-biography
and Functional Punjabi

Choice Based Credit System (C.B.C.S)

STUDY MATERIAL
(LESSON NO.2)

Editor :-

Amarjeet Kaur (Dr.)
Associate Professor,
Shri Guru Tegh Bahadur Khalsa
College, University of Delhi,
Delhi-110007

Author :-

Jaspal kaur (Dr.)
Former Head,
Department of Punjabi,
University of Delhi,
Delhi-110007

Co-Editor :-

Kawaljeet Kaur (Dr.)
Research Scholar,
University of Delhi, Delhi-110007

SCHOOL OF OPEN LEARNING

(Campus of Open Learning)

5, Cavalry Lines, University of Delhi, Delhi-110007

MODERN INDIAN LANGUAGE (CORE MIL)
Medieval Narrative Poetry, Auto-biography
and Functional Punjabi

Choice Based Credit System (C.B.C.S)
STUDY MATERIAL
(LESSON NO.3)

Editor :-

Amarjeet Kaur (Dr.)
Associate Professor,
Shri Guru Tegh Bahadur Khalsa
College, University of Delhi,
Delhi-110007

Author :-

Jaspal kaur (Dr.)
Former Head,
Department of Punjabi,
University of Delhi,
Delhi-110007

Co-Editor :-

Kawaljeet Kaur (Dr.)
Research Scholar,
University of Delhi, Delhi-110007

SCHOOL OF OPEN LEARNING

(Campus of Open Learning)

5, Cavalry Lines, University of Delhi, Delhi-110007

B.A./B.Com Semester-III/IV PUNJABI-2A

MODERN INDIAN LANGUAGE (CORE MIL)
Medieval Narrative Poetry, Auto-biography
and Functional Punjabi

Choice Based Credit System (C.B.C.S)

STUDY MATERIAL
(LESSON NO.4)

Editor :-

Amarjeet Kaur (Dr.)
Associate Professor,
Shri Guru Tegh Bahadur
Khalsa College, University of
Delhi, Delhi-110007

Co-Editor :-

Kawaljeet Kaur (Dr.)
Research Scholar,
University of Delhi, Delhi-
110007

Author :-

Jaspal kaur (Dr.)
Former Head,
Department of Punjabi,
University of Delhi,
Delhi-110007

SCHOOL OF OPEN LEARNING

(Campus of Open Learning)

5, Cavalry Lines, University of Delhi, Delhi-110007

B.A./B.Com Semester-III/IV PUNJABI-2A

MODERN INDIAN LANGUAGE (CORE MIL)
Medieval Narrative Poetry, Auto-biography
and Functional Punjabi

Choice Based Credit System (C.B.C.S)

STUDY MATERIAL
(LESSON NO.5)

Editor :-

Amarjeet Kaur (Dr.)
Associate Professor,
Shri Guru Tegh Bahadur Khalsa
College, University of Delhi,
Delhi-110007

Author :-

Jaspal kaur (Dr.)
Former Head,
Department of Punjabi,
University of Delhi,
Delhi-110007

Co-Editor :-

Kawaljeet Kaur (Dr.)
Research Scholar,
University of Delhi, Delhi-110007

SCHOOL OF OPEN LEARNING

(Campus of Open Learning)

5, Cavalry Lines, University of Delhi, Delhi-110007

B.A./B.Com Semester-III/IV PUNJABI-2A

MODERN INDIAN LANGUAGE (CORE MIL)
Medieval Narrative Poetry, Auto-biography
and Functional Punjabi

Choice Based Credit System (C.B.C.S)
STUDY MATERIAL
(LESSON NO.6)

Editor :-

Amarjeet Kaur (Dr.)
Associate Professor,
Shri Guru Tegh Bahadur Khalsa
College, University of Delhi,
Delhi-110007

Author :-

Jaspal kaur (Dr.)
Former Head,
Department of Punjabi,
University of Delhi,
Delhi-110007

Co-Editor :-

Kawaljeet Kaur (Dr.)
Research Scholar,
University of Delhi, Delhi-110007

SCHOOL OF OPEN LEARNING

(Campus of Open Learning)

5, Cavalry Lines, University of Delhi, Delhi-110007

B.A./B.Com Semester-III/IV PUNJABI-2A

MODERN INDIAN LANGUAGE (CORE MIL)
Medieval Narrative Poetry, Auto-biography
and Functional Punjabi

Choice Based Credit System (C.B.C.S)
STUDY MATERIAL
(LESSON NO.7)

Editor :-

Amarjeet Kaur (Dr.)
Associate Professor,
Shri Guru Tegh Bahadur Khalsa
College, University of Delhi,
Delhi-110007

Author :-

Jaspal kaur (Dr.)
Former Head,
Department of Punjabi,
University of Delhi,
Delhi-110007

Co-Editor :-

Kawaljeet Kaur (Dr.)
Research Scholar,
University of Delhi, Delhi-110007

SCHOOL OF OPEN LEARNING

(Campus of Open Learning)

5, Cavalry Lines, University of Delhi, Delhi-110007

B.A./B.Com Semester-III/IV PUNJABI-2A

MODERN INDIAN LANGUAGE (CORE MIL)
Medieval Narrative Poetry, Auto-biography
and Functional Punjabi

Choice Based Credit System (C.B.C.S)

STUDY MATERIAL
(LESSON NO.8)

Editor :-

Amarjeet Kaur (Dr.)
Associate Professor,
Shri Guru Tegh Bahadur Khalsa
College, University of Delhi,
Delhi-110007

Author :-

Jaspal kaur (Dr.)
Former Head,
Department of Punjabi,
University of Delhi,
Delhi-110007

Co-Editor :-

Kawaljeet Kaur (Dr.)
Research Scholar,
University of Delhi, Delhi-110007

SCHOOL OF OPEN LEARNING

(Campus of Open Learning)

5, Cavalry Lines, University of Delhi, Delhi-110007

B.A./B.Com Semester-III/IV PUNJABI-2A

MODERN INDIAN LANGUAGE (CORE MIL)
Medieval Narrative Poetry, Auto-biography
and Functional Punjabi

Choice Based Credit System (C.B.C.S)
STUDY MATERIAL
(LESSON NO.9)

Editor :-

Amarjeet Kaur (Dr.)
Associate Professor,
Shri Guru Tegh Bahadur Khalsa
College, University of Delhi,
Delhi-110007

Author :-

Jaspal kaur (Dr.)
Former Head,
Department of Punjabi,
University of Delhi,
Delhi-110007

Co-Editor :-

Kawaljeet Kaur (Dr.)
Research Scholar,
University of Delhi, Delhi-110007

SCHOOL OF OPEN LEARNING

(Campus of Open Learning)

5, Cavalry Lines, University of Delhi, Delhi-110007

MODERN INDIAN LANGUAGE (CORE MIL)
Medieval Narrative Poetry, Auto-biography
and Functional Punjabi

Choice Based Credit System (C.B.C.S)

STUDY MATERIAL
(LESSON NO.10)

Editor :-

Amarjeet Kaur (Dr.)
Associate Professor,
Shri Guru Tegh Bahadur Khalsa
College, University of Delhi,
Delhi-110007

Author :-

Jaspal kaur (Dr.)
Former Head,
Department of Punjabi,
University of Delhi,
Delhi-110007

Co-Editor :-

Kawaljeet Kaur (Dr.)
Research Scholar,
University of Delhi, Delhi-110007

SCHOOL OF OPEN LEARNING

(Campus of Open Learning)

5, Cavalry Lines, University of Delhi, Delhi-110007

ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਵੱਲੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਤੇਲਗੂ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ

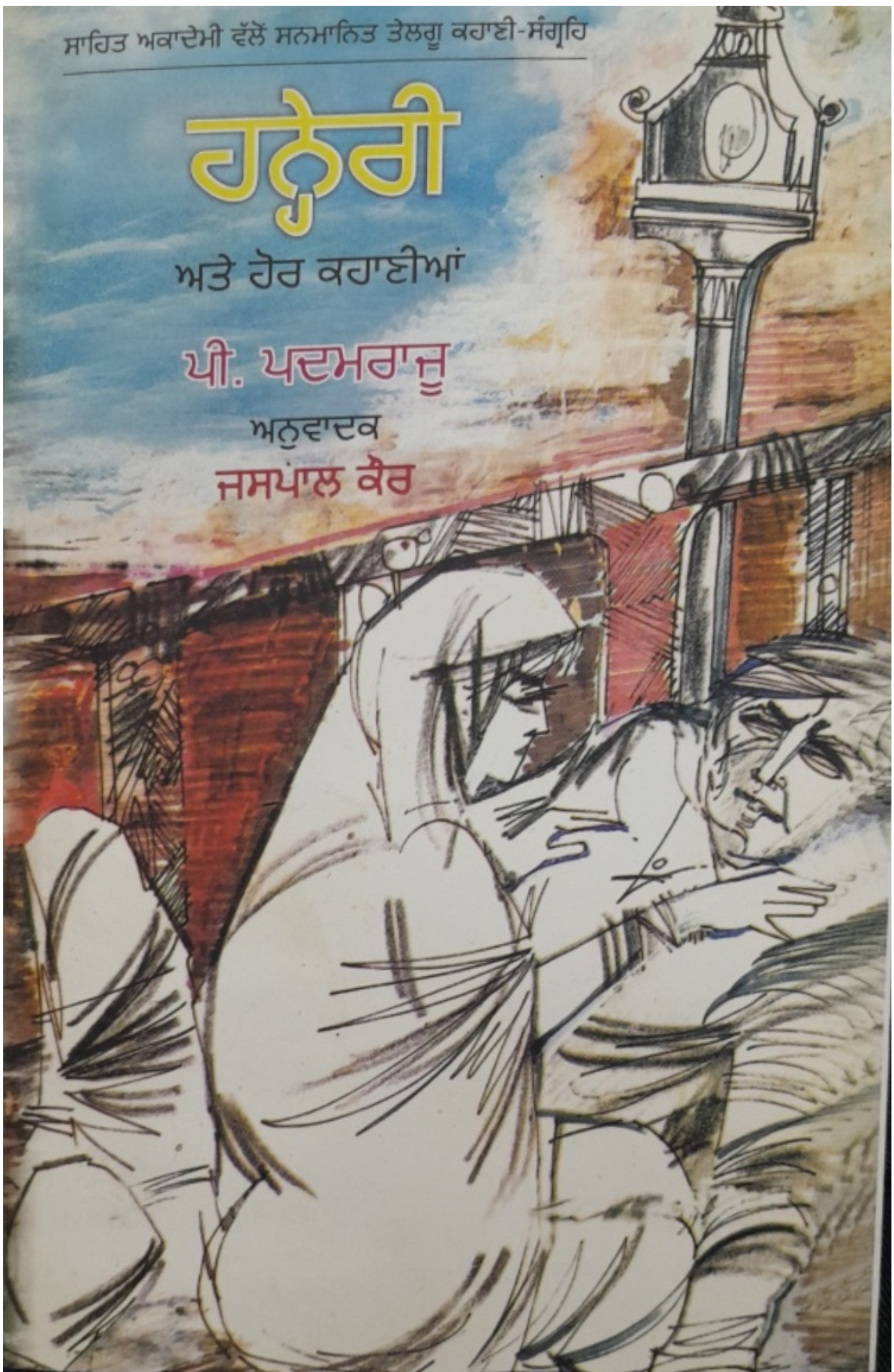
ਹਨ੍ਰੀ

ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਪੀ. ਪਦਮਰਾਜੂ

ਅਨੁਵਾਦਕ

ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ

Haneri Ate Hor Kahaniyan: Punjabi translation by Jaspal kaur of P. Padmaraju's Sahitya Akademi award-winning Telugu short story *Gaalivana*. Sahitya Akademi, New Delhi, (2021) ₹ 230

Copyright © Sahitya Akademi

P. Padmaraju (1915-1983): Author

Jaspal Kaur: Translator

Genre: Story

Published by Sahitya Akademi

First Edition: 2021

Price: Rs.230/-

ISBN 978-93-5548-091-0

ਕਾਪੀਰਾਈਟ © ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦੇਮੀ

ਪੀ. ਪਦਮਰਾਜੂ (1915-1983): ਲੇਖਕ

ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ: ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦਕ

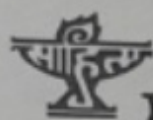
ਵਿਧਾ: ਕਹਾਣੀ

ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦੇਮੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ: 2021

ਮੁੱਲ: 230 ਰੁਪਏ

ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ। ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦੇਮੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਫੋਟੋਕਾਪੀ, ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਚਨਾ-ਸੰਗ੍ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਪੁਨਰ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਜਾਂ ਮਕੈਨੀਕਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਸ ਦਾ ਪੁਨਰ-ਉਤਪਾਦਨ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦੇਮੀ

ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ : ਰਵਿੰਦਰ ਭਵਨ, 35, ਫਿਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ ਮਾਰਗ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-110 001

secretary@sahitya-akademi.gov.in | 011-23386626/27/28

ਵਿੱਕਰੀ ਵਿਭਾਗ : 'ਸਵਾਤੀ', ਮੰਦਿਰ ਮਾਰਗ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-110 001

sales@sahitya-akademi.gov.in | 011-23745297, 23364204

ਕੋਲਕਾਤਾ : 4, ਦੇਵੇਂਦਰਲਾਲ ਖਾਨ ਰੋਡ, ਕੋਲਕਾਤਾ-700 025

rs.rok@sahitya-akademi.gov.in | 033-24191683/24191706

ਚੇਨਈ : ਮੇਨ ਬਿਲਡਿੰਗ, ਗੁਲਾ ਬਿਲਡਿੰਗ, (ਦੂਜੀ ਮੰਜਿਲ), 443(304), ਐੱਚ ਸਾਲਈ, ਤੇਲਅਪੇਟ, ਚੇਨਈ-600 018

chennaioffice@sahitya-akademi.gov.in | 044-24311741

ਮੁੰਬਈ : 172, ਮੁੰਬਈ ਮਰਾਠੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਗ੍ਰਹਾਲਯ ਮਾਰਗ, ਦਾਦਰ, ਮੁੰਬਈ-400 014

rs.rom@sahitya-akademi.gov.in | 022-24135744/24131948

ਬੈਂਗਲੁਰੂ : ਸੈਂਟਰਲ ਕਾਲਜ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਡਾ. ਬੀ.ਆਰ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਵੀਧੀ, ਬੈਂਗਲੁਰੂ-560 001

rs.rob@sahitya-akademi.gov.in | 080-22245152/22130870

Typesetting: Suneja Computers, Delhi-110051

Printed by: Vikas Computers and Printers, Tronica City, Ghaziabad (U.P)

ਵੈੱਬਸਾਈਟ : www.sahitya-akademi.gov.in

ਸੁਖਿੰਦਰ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਸੰਵੇਦਨਾ

ਸੰਪਾਦਕ : ਸੁਖਿੰਦਰ

SUKHINDER DI KAV-SANVEDNA

(Criticism)

Edited by
Sukhinder

Box 67089, 2300 Yonge St.
Toronto ON M4P 1E0 Canada
Tel. (416) 858-7077
poet_sukhinder@hotmail.com

Cover Design
Saleem Pasha
Toronto Canada

ISBN
978-81-19370-28-3

First Edition : 2023
Copyright © 2023 Sukhinder

Price
\$30 (In Canada & U.S.A.)
Rs. 300 (In India)

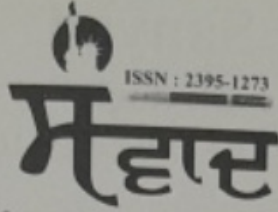
Published by
Saptrishi Publication

Plot No. 25/6, Industrial Area, Phase-2,
Near Tribune Chowk, Chandigarh
E-mail: saptrishi94@gmail.com
94638-36591, 77174-65715

*All rights reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means
electronic or mechanical, including photocopying, recording or any information storage and retrieval
system, without permission in writing from the Publisher and Editor.*

Visit us at : www.saptrishipublication.com

37. ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕ 'ਬਾਗੀ ਦੀ ਰਾਸ' ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਪ੍ਰਬੰਧ -ਡਾ. ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆਲੀ, ਇੰਡੀਆ	223
38. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਇਹ ਖਤ ਕਿਸਨੂੰ ਲਿਖ' -ਡਾ. ਐਲ. ਡਾਕਟਰ, ਯੂ. ਐਸ. ਏ.	228
39. 'ਕੁੱਝਿਆਂ ਖਾਰੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ' : ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਪਸ਼ੂ ਦੇ ਸਾਥ ਦੀ ਬਿੰਨ -ਡਾ. ਐਲ. ਡਾਕਟਰ, ਯੂ. ਐਸ. ਏ.	230
40. ਸੱਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ 'ਸਕਿਜੋਫਰੇਨੀਆ' ਸੁਖਿਦਰ -ਤਾਸ਼ੀਨ, ਇੰਡੀਆ	233
41. ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਾਲੀ ਸਾਇੰਸ -ਪ੍ਰੋਫਿਟਰਜੀਵ, ਇੰਡੀਆ	238
42. ਗੋਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਰਪੁਰ ਸਾਇੰਸੀ : ਸ਼ਲੋਕੀਕਰਨ -ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੋਹਾ, ਇੰਡੀਆ	240
43. 'ਭਾਦਰ ਨਾਨ ਭਾਗਿਸ ਕੋਟ ਕਰੋ' ਸਮਕਾਲ ਦੀ ਸਾਇੰਸ -ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੋਹਾ, ਇੰਡੀਆ	243
44. ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਤੰਮੋਤਰੀ ਕਵਿਤਾ - 'ਭਾਦਰ ਨਾਨ ਭਾਗਿਸ ਕੋਟ ਕਰੋ' -ਡਾ. ਸਿਆਮ ਸੇਵਰ ਦੀਪਤੀ, ਇੰਡੀਆ	255
45. 'ਭਾਦਰ ਨਾਨ ਭਾਗਿਸ ਕੋਟ ਕਰੋ' ਸਿਆਮੀ ਅਵਦੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਵਿ ਰੂਪਰੇਖਾ -ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਲ, ਇੰਡੀਆ	259
46. ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰੋਸਟ ਨਿਕਾਮ ਦੀ ਹਰੀਕੀ ਤਸਵੀਰਗਣੀ 'ਭਾਦਰ ਨਾਨ ਭਾਗਿਸ ਕੋਟ ਕਰੋ' -ਡਾ. ਨਰਸਿੰਘ ਸਿੰਘ, ਇੰਡੀਆ	264
47. ਸੁਖਿਦਰ ਦੀਆਂ 'ਕੁੱਝਿਆਂ ਖਾਰੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ' ਦੀ ਮਰਿਆਦਾਤਮਕ ਸਮੀਖਿਆ -ਡਾ. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤੀ, ਕੋਠੜਾ	267
48. ਸੈਕੰਡਰੀ 'ਇਕ ਨੁਕਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼' -ਡਾ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਜੋਸ਼ੀ, ਇੰਡੀਆ	273
49. 'ਕੁੱਝਿਆਂ ਖਾਰੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ' ਵਰਤਮਾਨੀ ਤੇ ਵਿਕੇਸ਼ਣ -ਦਵਿੰਦਰ ਸੇਠੀ, ਇੰਡੀਆ	280
50. ਟੋਵੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਸੰਬੰਧ : ਕੁੱਝਿਆਂ ਖਾਰੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ -ਜਸਦੀਪ ਕਾਲਰੀ, ਕੋਠੜਾ	284
51. ਸਕਿਜੋਫਰੇਨੀਆ -ਨਿਰਭਾਨ ਖਨ, ਕੋਠੜਾ	288
52. ਸਕਿਜੋਫਰੇਨੀਆ: ਸੁਖਿਦਰ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਦੇਸ਼ਨਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ -ਡਾ. ਚਮਨ ਨਾਨ, ਇੰਡੀਆ	293
53. ਸਕਿਜੋਫਰੇਨੀਆ (ਕਾਵਿ ਲਈ) -ਪ੍ਰੋ. ਕੁਨ ਸੰਦ ਮਾਨਵ, ਇੰਡੀਆ	300
54. ਪਠਵਾਨੀ ਸਾਇੰਸੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ 'ਭਾਦਰ ਨਾਨ ਭਾਗਿਸ ਕੋਟ ਕਰੋ' ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਧਿਐਨ -ਹਿਰਦਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਇੰਡੀਆ	302
55. ਯਠਾਰਥ ਨਾਨ ਸੰਵਾਦ : ਭਾਦਰ ਨਾਨ ਭਾਗਿਸ ਕੋਟ ਕਰੋ -ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਇੰਡੀਆ	307

ਪੰਜਾਬੀ ਰੈਫ਼ਰੀਡ ਰਿਸਰਚ ਜਰਨਲ
A Peer Reviewed Punjabi Research Journal

ਛਿਮਾਹੀ ਖੋਜ ਰਸਾਲਾ
18ਵਾਂ ਅੰਕ || ਚੁਲਾਈ-ਦਸੰਬਰ 2023

ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ. ਦੀ 'ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਤੇ ਖੋਜ ਨੈਤਿਕਤਾ ਸੰਸਥਾ' ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਤੇ ਇੰਡੀਅਨ ਕੌਂਸਲ ਆਫ਼ ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਐਂਡ ਰਿਸਰਚ (ICSSR) ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਖੋਜ-ਜਰਨਲ

ਸਰਪ੍ਰਸਤ

ਡਾ. ਮਹਿਲ ਸਿੰਘ

ਪਿੰਸੀਪਲ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ

ਡਾ. ਮਹਿਲ ਸਿੰਘ

ਸੰਪਾਦਕ

ਡਾ. ਆਤਮ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ

ESTD. 1892

ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ
ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-143002

Sanvad

(Dialogic)

PUNJABI REFEREED RESEARCH JOURNAL

Bi-Annual

A Peer Reviewed Punjabi Research Journal of the Post-Graduate Department of
Punjabi Studies, Khalsa College, Amritsar.

(UGC-CARE APPROVED JOURNAL
Financial Sport by ICSSR, New Delhi)

Email : sanvadpunjabi@gmail.com, www.sanvad.org

Patron & Chief Editor:

Dr. Mehal Singh
+91-85288-28200

Editor:

Dr. Atam Singh Randhawa
+9198722-17273

ISSN : 2395-1273

July-December 2023

ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਪ੍ਰੋ. (ਡਾ.) ਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਐਨ ਸਕੂਲ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਪ੍ਰੋ. (ਡਾ.) ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਪ੍ਰੋ. (ਡਾ.) ਯੋਗਰਾਜ ਅੰਗਰਿਬ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਪ੍ਰੋ. (ਡਾ.) ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮੁਖੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਪ੍ਰੋ. (ਡਾ.) ਰਵੀ ਰਵਿੰਦਰ, ਮੁਖੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ, ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਦਿੱਲੀ

ਪ੍ਰੋ. (ਡਾ.) ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ, ਮੁਖੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਡਾ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ

ਲਾਇਲਪੁਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਜਲੰਧਰ

ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਹਿਯੋਗ : ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਨੋਟ: ਲੇਖਕ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਖੁਦ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।

ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਤੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਤਾ
ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ

ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

khalsacollegeamritsar@yahoo.com

www.khalsacollege.edu.in

ਚੰਦਾ

ਜੀਵਨ ਮੈਂਬਰ : ₹ 3000

ਪੰਜ ਸਾਲਾ : ₹ 1500

ਇਹ ਅੰਕ : ₹ 200

Online Payment: A/c : 3397000100467796 IFSC : PUNB0339700

Punjab National Bank KOT KHALSA, AMRITSAR

© Principal, Khalsa College Amritsar

ਵਾਦ ਪੰਜਾਬੀ ਰਿਸਰਚ ਜਰਨਲ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ
ਪ੍ਰਿੰਟਵੈਲ, 146, ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਡੋਕਲ ਪੁਆਇੰਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਵਾਦ

ਪੰਜਾਬੀ ਰੈਫ਼ਰੀਡ ਖੋਜ ਰਸਾਲਾ

ਛਿਮਾਹੀ

ਸਾਲ - 9ਵਾਂ, ਅੰਕ - 18ਵਾਂ || ਜੁਲਾਈ-ਦਸੰਬਰ 2023

ਤਤਕਰਾ

☐	ਸੰਪਾਦਕੀ	5-8
☐	ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਰੋਕਾਰ
ਪ੍ਰੋ. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ	9-13
☐	ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਪੀ : ਮਾਨਸਿਕ ਦੁਬਿਧਾ ਦਾ ਕਲਾਸਿਕ ਦੁਖਾਂਤ
ਡਾ. ਮਹਿਲ ਸਿੰਘ	14-22
☐	ਉੱਤਰ-ਮਾਨਵਵਾਦ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵਗਦੀ ਸਿਰਜਣਧਾਰਾ :
ਆਰਟੀਫੀਸ਼ੀਅਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ
ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ	23-31
☐	ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਚੈਟ-ਜੀਪੀਟੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ : ਇਕ ਸਰਵੇਖਣ
ਡਾ. ਸੀ ਪੀ ਕੰਬੋਜ	32-44
☐	ਸੋ ਦਰੁ : ਮਨੁੱਖੀ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਗਿਆਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਵਚਨ
ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ	45-52
☒	ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ : ਪਛਾਣ ਦਾ ਸੰਕਟ ਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ
ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ	53-61
☐	ਮਧਕਾਲੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ : ਬਹੁ ਅਤੇ ਪਾਰ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਰਿਪੇਖ
ਡਾ. ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	62-68
☐	ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਲਈ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ
ਡਾ. ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ	69-80
☐	ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਸ਼ਾਸਤਰ
ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ	81-88
☐	ਨਾਰੀ-ਕਾਵਿ ਦੀ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਪੜ੍ਹਤ ਦਾ ਸੁਆਲ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਟਿਵਾਣਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ
ਡਾ. ਨੀਤੂ ਅਰੋੜਾ	89-94